

ПОНЯТТЯ «КОНФІДЕНЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

CONCEPT OF “CONFIDENTIAL COOPERATION” IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Шишацька Ю., аспірантка кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена висвітленню наявних у науковій літературі точок зору щодо поняття та сутності такого напрямку оперативно-розшукової та негласної слідчої діяльності як конфіденційне співробітництво. Аналізуючи лише нормативно-правові акти, неможливо встановити сутність конфіденційного співробітництва як одного зі способів збирання доказової інформації для розслідування кримінальних правопорушень. Використовуючи замість терміну «конфіденційне співробітництво» саме «негласне співробітництво», підкреслюється зв'язок такого співробітництва саме з негласними слідчими (розшуковими) діями, що значно обмежує обсяг та можливості використання такого співробітництва. Можна з впевненістю констатувати, що негласні слідчі (розшукові) дії та конфіденційне співробітництво не є тотожними поняттями. «Негласність» краще відображає сутність відповідного співробітництва, однак в даному випадку в першу чергу необхідно звертати увагу на усталену форму використання відповідних словосполучень, а слово «негласний» одразу вказує на тотожність між конфіденційним співробітництвом та негласними слідчими (розшуковими) діями. В першу чергу задля забезпечення сталого підходу у використанні спеціальної термінології, більш практичним вбачається використання словосполучення «конфіденційне співробітництво». Серед науковців, які не відносять конфіденційне співробітництво до переліку негласних слідчих (розшукових) дій, поширені подібні погляди на дану правову категорію, вказуючи, що конфіденційне співробітництво – це, в першу чергу, специфічний порядок взаємовідносин між спеціальними та уповноваженими на те суб'єктами. Задля тлумачення конфіденційного співробітництва необхідним є подальший аналіз ключових аспектів реалізації такого співробітництва, а саме форми реалізації, осіб, які залучаються до співробітництва, осіб, які можуть реалізовувати співробітництво під час оперативно-розшукової діяльності та у кримінальному процесі

Ключові слова: конфіденційне співробітництво, негласні слідчі (розшукові) дії, негласне співробітництво, оперативно-розшукова діяльність, слідча діяльність, поняття.

The article is devoted to highlighting the scientific points of view available in the literature regarding the concept and essence of such a direction of operational investigative and hidden investigative activity as confidential cooperation. Analyzing only regulatory legal acts, it is impossible to establish the essence of confidential cooperation as one of the methods of gathering evidentiary information for the investigation of criminal offenses. By using the term “secret cooperation” instead of the term “confidential cooperation”, the connection of such cooperation with hidden investigative (search) actions is emphasized, which significantly limits the scope and possibilities of using such cooperation. It can be stated with confidence that hidden investigative (search) actions and confidential cooperation are not identical concepts. “Confidentiality” better reflects the essence of the corresponding cooperation; however, it is necessary to pay attention to the established form of using the corresponding phrases, and the word “secret” immediately indicates the identity between confidential cooperation and hidden investigative (search) actions. First of all, in order to ensure a sustainable approach in the use of special terminology, it is considered more practical to use the phrase “confidential cooperation”. Similar views on this legal category are widespread among scientists who do not include confidential cooperation in the list of hidden investigative (search) actions, indicating that confidential cooperation is, first of all, a specific order of relations between special and authorized subjects. In order to interpret confidential cooperation, it is necessary to further analyze the key aspects of the implementation of such cooperation, namely, the form of implementation, the persons who are involved in cooperation, the persons who can implement cooperation during operational and investigative activities and in criminal proceedings.

Key words: confidential cooperation, hidden investigative (search) actions, covert cooperation, operative investigative activity, investigative activity, concepts.

Якщо провести аналіз законодавчих актів, то можна встановити, що ключовими законами при дослідженні правової сутності конфіденційного співробітництва є ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальний процесуальний кодекс України. Так, в ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» декілька раз згадується можливість застосування конфіденційного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності. В той же час такі згадки можна поділити на 2 групи: вказівка на осіб, які залучаються до конфіденційного співробітництва («особи, які конфіденційно співробітничали чи співробітничать») та вказівка на саме конфіденційне співробітництво. Так, відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 8 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності надається право використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями ст. 275 КПК України. Таким чином даний закон відсилає саме до КПК України, який і має бути опорним нормативно-правовим актом в процесі аналізу конфіденційного співробітництва. Проблема полягає в тому, що КПК України не надає всіх відповідей щодо сутності такого співробітництва. Відповідно до ст. 275 КПК України («Використання конфіденційного співробітництва»), під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва

з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених КПК України. Однак КПК України не дає перелік «випадків», коли саме використовується конфіденційне співробітництво у кримінальному провадженні, фактично обмежившись лише ст. 272 КПК України, де зазначено, що «під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником зазначеної групи чи організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування» [1]. Одночасно з цим Д.Б. Сергєєва стверджує, що конфіденційне співробітництво не обмежується лише тими негласними слідчими (розшуковими) діями, відносно яких законодавець використовує формулювання «конфіденційне співробітництво», адже воно «може бути використане під час провадження таких негласних слідчих (розшукових) дій як: спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 КПК України); аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК України) та особи (ст. 260 КПК України), контроль за вчиненням злочину (ст. 271 КПК України), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272 КПК України), під

час негласного отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК України)... Під час провадження інших негласних слідчих (розшукових) дій використання конфіденційного співробітництва у формі залучення осіб, з якими таке співробітництво встановлено, не є доцільним» [2, с. 50]. При цьому законодавство в частині надання дефініції та правил застосування конфіденційного співробітництва повинно бути більш чітким. Так, О.В. Кириченко, аналізуючи можливість реалізації конфіденційного співробітництва при розслідуванні злочинів проти громадської безпеки, зазначав, що «по-перше, законодавча регламентація використання конфіденційного співробітництва надасть можливість систематизації правових норм щодо такого співробітництва та слугуватиме підґрунтям для розробки (вдосконалення) сучасних відомчих інструкцій правоохоронних органів щодо використання негласного апарату у протидії злочинності...; по-друге, враховуючи те, що більшість злочинів проти громадської безпеки є латентними, їх виявлення, як правило, можливо лише шляхом використання осіб, які конфіденційно співробітничать з кримінальною поліцією, а також громадськості. І тому законодавче регулювання такого співробітництва сприятиме вдосконаленню правовідносин, що виникають між працівниками оперативних підрозділів і негласними працівниками у протидії цим злочинам; по-третє, законодавче визначення конфіденційного співробітництва також сприятиме розвитку нормативно-правових норм щодо соціального і правового захисту позаштатних негласних працівників, діяльність яких спрямована на викриття організованих груп або злочинних організацій» [3, с. 51].

Таким чином переважна більшість вчених зазначає, що дефініція конфіденційного співробітництва повинна міститися як мінімум в КПК України. Однак на даний момент слід констатувати, що аналізуючи лише нормативно-правові акти, неможливо встановити сутність конфіденційного співробітництва як одного зі способів збирання доказової інформації для розслідування кримінальних правопорушень. Очевидно, що за умов такої правової невизначеності доцільно звернутися до кримінальної процесуальної доктрини.

З моменту прийняття КПК України 2012 року науковці не полишають спроб надати доктринальне тлумачення конфіденційного співробітництва з урахуванням положень кримінального процесуального законодавства. В той же час на даний момент серед науковців немає єдності щодо використання такого понятійного апарату. Наприклад, науковці продовжують суперечки щодо співвідношення таких понять як «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво».

Так, Л.М. Грібов та О.І. Козаченко переконані, що термін «негласне співробітництво» є більш правильним при використанні у нормативно-правових актах та слідчій практиці: «Аналіз використання цих слів у різних сферах суспільного життя вказує на те, що конфіденційність соціальної взаємодії різних суб'єктів не передбачає збереження у таємниці її факту (але передбачає взаємну довіру цих суб'єктів та втаємничення змісту інформації, якою вони обмінюються). Натомість негласність передбачає приховування самого факту соціальної взаємодії, а відповідно і його змісту... Негласне співробітництво особи з оперативним працівником також передбачає втаємничення змісту інформації, якою обмінюються сторони. Проте одночасно вона передбачає і приховування самого факту соціальної взаємодії (із застосуванням забезпечення засобів конспірації). При цьому, без конфіденційності інформаційного обміну не може бути і негласності. Отже конфіденційність – необхідна умова негласного співробітництва, а негласність не є умовою співробітництва конфіденційного. Тому конфіденційне співробітництво з особами теоретично може здійснюватися будь-якими

посадовими особами правоохоронних та інших державних органів без застосування засобів конспірації та без спеціальної юридичної регламентації. Суб'єктами організації негласного співробітництва можуть виступати лише визначені КПК України та Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» державні органи та їх підрозділи, які мають сили, засоби та законні підстави для забезпечення конспірації такого співробітництва» [4, с. 13]. Також автори надають досить ґрунтовний аналіз положень різних нормативно-правових актів, в яких використовується термін «конфіденційний», що також підтверджує факт приховування лише інформації, яка передається або планується передаватися (розмови, офіційна переписка, документообіг тощо). «Отже сьогодні склалася стійка тенденція у правотворенні та наукових дослідженнях використовувати прикметник конфіденційний (конфіденційна, конфіденційне) для позначення властивості інформації, а прикметник негласний (негласне, негласна) для характеристики певної діяльності або її елементів» [4, с. 13].

В цілому позиція авторів є досить логічною та аргументованою, але повністю з нею погодитися не можна. Дійсно, якщо проводити аналогію з іншими нормативно-правовими актами, то слово «конфіденційність» в першу чергу пов'язано з обмеженнями щодо розголошення змісту тієї чи іншої інформації. В такому аспекті при аналізі конфіденційного співробітництва у слідчій та оперативно-розшуковій діяльності «конфіденційність» буде лише описуватися один із аспектів реалізації такого співробітництва. Однак проблема полягає в тому, що законодавець досить активно використовує в нормативно-правових актах поняття «негласні слідчі (розшукові) дії», надаючи в ст. 246 КПК України відповідне визначення. Таким чином, використовуючи замість терміну «конфіденційне співробітництво» саме «негласне співробітництво», будемо підкреслювати зв'язок такого співробітництва саме з негласними слідчими (розшуковими) діями, що значно обмежує обсяг та можливості використання такого співробітництва. Дійсно, з точки зору лінгвістики слово «негласність» краще відображає сутність відповідного співробітництва, однак ми переконані, що в даному випадку в першу чергу необхідно звертати увагу на усталену форму використання відповідних словосполучень, а слово «негласний» одразу вказує на тотожність між конфіденційним співробітництвом та негласними слідчими (розшуковими) діями. Тому, в першу чергу задля забезпечення сталого підходу у використанні спеціальної термінології, більш практичним вбачається використання словосполучення «конфіденційне співробітництво». Проте, продовжуючи розпочату думку, також необхідно підкреслити, що власне розмежування понять «конфіденційне співробітництво» та «негласні слідчі (розшукові) дії» також не є настільки однозначним, як це може здатися на перший погляд.

Якщо проаналізувати кримінальну процесуальну доктрину з цього питання, то можна виділити декілька підходів при порівнянні зазначених понять. Так, одна група вчених розглядає конфіденційне співробітництво як спосіб реалізації негласних слідчих (розшукових) дій. Наприклад, Є.Д. Скулиш, досліджуючи негласні слідчі (розшукові) дії, розглядає конфіденційні відносини з особою як допоміжний засіб, метою якого є забезпечення їх організації та здійснення [5, с. 110]. О.В. Музиченко зазначив, що основним завданням конфіденційного співробітництва є досягнення ефективності проведення конкретної НСРД, що може полягати в зашифрованні діяльності правоохоронних органів, пов'язаною з підготовкою та проведенням НС(Р)Д, з'ясуванні змісту інформації, що міститься на технічних засобах, тощо [6, с. 175]. А.Б. Паршутін виділяє три основні блоки засобів, які використовуються уповноваженими правоохоронними органами для втручання в приватне спілкування: 1) заздалегідь ідентифіковані

(помічені) або несправжні імітаційні засоби; 2) спеціальні технічні засоби; 3) конфіденційне співробітництво [7, с. 175]. Подібних поглядів додержується й С.Р. Тагієв, який вважає, що «конфіденційне співробітництво – це скоріше інструментарій проведення тієї або іншої НС(Р)Д (у якому найбільшою мірою виявляється негласна квінтесенція досліджуваних дій), ніж самостійна НС(Р)Д (12 2)» [8, с. 221]. Інша група вчених навпаки розглядає конфіденційне співробітництво як різновид негласних слідчих (розшукових) дій [9, с. 34; 10, с. 24; 11, с. 92; 11, с. 82].

С. Салтиков та Д. Талалай, дослідивши позиції різних вчених, провели досить ґрунтовне порівняння НС(Р)Д та конфіденційного співробітництва за 11 критеріями: ступінь зв'язку з ОРД, суб'єкт ініціювання проведення, правова підстава проведення, строк проведення, ступінь правової регламентації, фіксація ходу проведення, повідомлення інших осіб про проведення, межі використання, доказове значення, ступінь обмеження прав (свобод) особи, мета проведення [13, с. 288]. За всіма критеріями науковці встановили невідповідність між конфіденційним співробітництвом та негласними слідчими (розшуковими) діями, зазначаючи, що «явна відмінність між сутнісними характеристиками НС(Р)Д та конфіденційного співробітництва доводить їх різну процесуально-правову природу, а отже і відмінну процесуальну форму, порядок проведення й мету використання. Отже, нами підтримується позиція вчених-процесуалістів щодо визначення конфіденційного співробітництва як процесуальної дії, яка не є НС(Р)Д, однак спрямована на їх забезпечення й досягнення максимальної процесуальної ефективності проведення конкретної НС(Р)Д у випадках, коли відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб» [13, с. 288].

Необхідно зазначити, що ми повністю підтримуємо таку позицію. Аргумент окремих вчених про те, що ст. 275 КПК України «Використання конфіденційного співробітництва» знаходиться в параграфі «Інші види негласних слідчих (розшукових) дій», а тому також має відноситись до різновидів НС(Р)Д, є очевидно помилковим. По-перше, в цьому ж параграфі наявна стаття 273 «Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій», однак ніхто з науковців та практиків такі засоби не відносить до переліку НС(Р)Д в силу очевидних причин, на яких немає сенсу окремо зупинятися. По-друге, як вже було зазначено, ст. 275 КПК України – це не єдина стаття, де ведеться мова про конфіденційне співробітництво, адже така вказівка також присутня в ст. 272 КПК України. Тому досить дивною виглядає ситуація, за якої одна окрема негласна слідча (розшукова) дія також є складовою частиною іншої негласної слідчої (розшукової) дії. Дійсно, в КПК України є приклади, коли в межах проведення одного комплексу процесуальних дій відбувається одразу декілька негласних слідчих (розшукових) дій (наприклад, обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи з метою встановлення технічних засобів контролю, які дозволяють здійснювати аудіо та відеофіксацію осіб), проте в будь-якому випадку всі НС(Р)Д є окремими процесуальними діями, які, якщо це передбачено чинним кримінальним процесуальним законодавством, потребують окремого санкціонування слідчим суддею (або окремих вказівок на ці дії в межах однієї ухвали). «В іншому разі виникла б ситуація, коли одна слідча (розшукова) дія проводиться під час провадження іншої як її стадія чи структурний елемент, що є неприпустимим. Ці заходи за своєю природою є забезпечувальними, такими, що покликані сприяти успішному проведенню негласних слідчих (розшукових) дій, під час яких вони використовуються» [2, с. 50]. «Тобто, конфіденційне співробітництво у практичній діяльності здійснюється під час досудового розслідування лише з метою забезпечення проведення інших НС(Р)Д

й окремо про його результати протокол не складається» [14, с. 370]. Отже можна зробити однозначний висновок, що включення ст. 275 КПК України до параграфу КПК України під назвою «Інші види негласних слідчих (розшукових) дій» не означає виділення конфіденційного співробітництва як окремої процесуальної дії, адже в даному випадку в першу чергу необхідно звертати увагу саме на характеристики такої дії, а не на місцезнаходження статті в кримінальному процесуальному законодавстві, а С. Салтиков та Д. Талалай досить ґрунтовно довели відмінності між конфіденційним співробітництвом та негласними слідчими (розшуковими) діями.

Отже можна з впевненістю констатувати, що НС(Р)Д та конфіденційне співробітництво не є тотожними поняттями. Відповідно, наступною логічною задачею буде власне визначення сутності конфіденційного співробітництва. І в даному випадку також доцільним буде звернутися до правової доктрини, адже, як вже було встановлено, чітко відповіді у законодавстві на це питання знайти неможливо.

Н. Гольберт зазначає, що «конфіденційне співробітництво – це таємні, негласні відносини, що встановлюються детективами Національного антикорупційного бюро України, оперативними підрозділами поліції, СБУ України та іншими уповноваженими органами з громадянством України, іноземцем або особою без громадянства з метою отримання на засадах добровільності та конспіративності доказової, розвідувальної, контррозвідувальної, орієнтовної та іншої інформації, що може бути використана для вирішення завдань кримінального провадження» [15, с. 98]. Інші науковці зазначають, що конфіденційне співробітництво необхідно розглядати як «стосунки, що зумовлюють взаємні зобов'язання і відповідальність суб'єктів оперативно-розшукової діяльності в особі їх працівників з громадянами, які погодилися сприяти виявленню, попередженню та припиненню злочинів, забезпеченню захисту працівників правоохоронних органів від протиправних посягань при виконанні службових обов'язків. Це співробітництво здійснюється на принципах законності, конспірації, дотримання та поваги конституційних прав і свобод людини і громадянина, взаємоповаги, відповідальності й забезпечення особистої безпеки сторін» [16, с. 64].

К.В. Антонов, досліджуючи конфіденційне співробітництво як спосіб отримання доказової інформації в процесі проведення негласних слідчих (розшукових дій) зазначив, що на таке співробітництво розповсюджуються загальні вимоги, які ставляться до НС(Р)Д: «а) відомості про злочин і особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб; б) злочин належить до категорії тяжких або особливо тяжких; в) провадяться виключно у кримінальному провадженні» [14, с. 370].

С.М. Салтиков, аналізуючи конфіденційне співробітництво, виділив наступні характерні ознаки даного поняття: «1. Це правовідносини, що виникають між двома суб'єктами, наділеними взаємними правами й обов'язками (наприклад, право особи-конфідента на власну безпеку, передбачене Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», якому корелює обов'язок конкретного суб'єкта щодо його забезпечення тощо). 2. Ці відносини мають негласний характер, тобто підлягають розголошенню лише за певних умов, визначених законодавством. 3. Суб'єктом, уповноваженим на використання конфідентів та залучення їх до проведення НС(Р)Д у контексті буквального тлумачення ст. 275 КПК України, є слідчий відповідного органу досудового розслідування. 4. Законодавчо закріплено лише дві форми взаємодії з конфідентами в рамках кримінального провадження: – використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва; – залучення конфідентів до проведення НС(Р)Д. 5. До конфіденційного співробітництва залучаються тільки фізичні

особи в індивідуальному порядку, незалежно від громадянства (громадянин України, іноземець або особа без громадянства, які постійно або тимчасово проживають на території України), національності, статі, майнового, посадового і соціального становища, освіти, приналежності до громадських об'єднань, ставлення до релігії та політичних переконань [17, с. 237]. 6. Імунітетом від встановлення конфіденційних відносин володіють окремі носії професійної таємниці, визначені в ч. 2 ст. 275 КПК України, а саме: адвокати, нотаріуси, медичні працівники, священнослужителі та журналісти, якщо така співпраця буде пов'язана з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру. 7. Така співпраця повинна відбуватися за добровільною згодою особи-конфідента. 8. Ці правовідносини повинні мати юридичне вираження (процесуальне закріплення) для підтвердження встановлення правового статусу конфідента у кримінальному провадженні, а також визначення моменту початку конфіденційної співпраці. 9. Конфіденційна співпраця в контексті ст. 275 КПК України відбувається лише в межах досудового розслідування конкретного кримінального провадження, що прямо впливає з положень п. 5 ч. 1 ст. 3, ч. ч. 1–3 ст. 214 КПК України. 10. Право на встановлення конфіденційних відносин виникає лише після досягнення особою повноліття. Таке положення прямо не передбачено чинним КПК України, але впливає із системного зв'язку його норм, які регулюють процесуальний статусу

неповнолітньої особи у кримінальному провадженні» [18, с. 145]. Таким чином автор стверджує, що «конфіденційне співробітництво (у розумінні ст. 275 КПК України) – це негласні відносини, що виникають із моменту ухвалення відповідного процесуального рішення слідчим із повнолітньою дієздатною особою, яка добровільно виявила бажання співпрацювати з органом досудового розслідування в межах конкретного кримінального провадження, із метою надання інформації та залучення цієї особи до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, визначених КПК» [18, с. 145].

В цілому можна зробити висновок, що серед науковців, які не відносять конфіденційне співробітництво до переліку негласних слідчих (розшукових) дій, поширені подібні погляди на дану правову категорію, вказуючи, що конфіденційне співробітництво – це, в першу чергу, специфічний порядок взаємовідносин між спеціальними та уповноваженими на те суб'єктами. Проте далі позиції науковців починають різнитися, адже в дефініцію включаються ключові ознаки конфіденційного співробітництва, відносно яких у значній кількості вчених немає єдності. У зв'язку з цим задля тлумачення конфіденційного співробітництва необхідним є подальший аналіз ключових аспектів реалізації такого співробітництва, а саме форми реалізації, осіб, які залучаються до співробітництва, осіб, які можуть реалізовувати співробітництво під час оперативно-розшукової діяльності та у кримінальному процесі тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Сергеева Д.Б. Негласне співробітництво у кримінальному процесі. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. С. 47–54.
3. Кириченко О.В. Законодавче визначення конфіденційного співробітництва в Україні як один із напрямів удосконалення оперативно-розшукової протидії злочинам проти громадської безпеки. *Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 16 листоп. 2011 р.). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внут. справ, 2012. С. 49–52.
4. Грібов М.Л., Козаченко О.І. Співвідношення понять «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво». *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 1. С. 8–17.
5. Скулиш Є.Д. Система негласних слідчих (розшукових) дій за кримінальним процесуальним кодексом України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Правознавство»*. 2012. Вип. 618. С. 108–114.
6. Музиченко О.В. Система негласних слідчих (розшукових) дій за кримінальним процесуальним законодавством України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 3. Том 3. С. 171–176.
7. Паршутін А.Б. Теоретико-правове обґрунтування засобів, що використовуються під час втручання у приватне спілкування. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2018. № 3 (61). С. 170–176.
8. Тагієв С.Р. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному судочинстві України : монографія / Чернігівський національний технологічний університет. Київ : ВД «Дакор», 2015. 440 с.
9. Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, В.В. Поливода та ін. ; за заг. ред. Д.Й. Никифорчука. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2012. 124 с.
10. Грібов М.Л. Прокурорський нагляд за виконанням доручень на проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні грабежів та розбоїв. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 23–28.
11. Веприцький Р.С. Використання негласних слідчих (розшукових) дій у протидії злочинності в регіоні. *Наше право*. 2015. № 2. С. 92–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2015_2_18 (дата звернення: 09.04.2020).
12. Негласні слідчі (розшукові) дії : навчально-наочний посібник / Ю.Г. Севрук, О.В. Шамара, А.В. Столітній та ін. Київ : Національна академія прокуратури України, 2017. 110 с.
13. Салтиков С., Талалай Д. Конфіденційне співробітництво та негласні слідчі (розшукові) дії. *Підприємство, господарство і право*. 202 № 8. С. 285–290.
14. Антонов К.В. Проблеми нормативно-правового регулювання використання конфіденційного співробітництва під час досудового розслідування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 369–371.
15. Гольдберг Н. Проблеми регулювання конфіденційного співробітництва при здійсненні негласних слідчих (розшукових) дій. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. February. С. 100-103.
16. Усенко В.Ф., Некрасов В.А., Мацюк В.Я. Використання конфіденційної допомоги громадян у боротьбі зі злочинами: Погляд сьогодення : монограф. Київ : КНТ, 2007. 204 с.
17. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України : у 4-х т. / за заг. ред. О. Стовби. Харків : Видавнича агенція «Апостиль», 2015. Т. 2. 329 с.
18. Салтиков С.М. До питання визначення понятійного апарату при використанні конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2020. № 2, частина 3. С. 139–146.